

27 Νοεμβρίου, 1996

[ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ, ΧΑΤΖΗΤΣΑΓΓΑΡΗΣ, ΝΙΚΟΛΑΟΥ, Δ/στές]

ΑΛΕΚΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ ΚΑΙ ΑΛΛΟΙ,

Εφεσεύοντες - Εναγόμενοι,

v.

ΜΟΥΣΤΑΦΑ ΕΜΙΝ,

Εφεσίβλητου - Ενάγοντα.

(Πολιτική Έφεση Αρ. 8440)

-
- Λίβελλος — Απόδοση σε Τουρκοκύπριο της ιδιότητας του κατασκόπου
— Επιδικάστηκαν αποζημιώσεις ΛΚ2,000 και επικυρώθηκαν κατ'
έφεση — Εφετείο, έκρινε ότι δεν υπήρχε πεδίο επέμβασης στο ύψος
των αποζημιώσεων επειδή το πρωτόδικο Δικαστήριο έλαβε υπόψη όλα
τα αναγκαία στοιχεία για την εκτίμησή της. 5
- Αποζημιώσεις — Προϋποθέσεις επέμβασης του Εφετείου στον καθορισμό
αποζημιώσεων.
- Οι εφεσεύοντες - εναγόμενοι, δημοσίευσαν στην εφημερίδα τους 10
"Αλήθεια" τρία κείμενα με τα οποία, μεταξύ άλλων τον κατηγορούσαν
ότι ήταν κατάσκοπος και υπονομευτής της ασφάλειας του κράτους.
- Ο εφεσεύων - ενάγων, ο οποίος ήταν Τουρκοκύπριος που πέρασε 15
στις ελεύθερες περιοχές, είχε συλληφθεί και παραδοθεί στο Τουρκοκυ-
πριακό καθεστώς από όπου πριν δικαστεί για διάφορες κατηγορίες
κατόρθωσε να διαφύγει και επιστρέψει στα εδάφη που ελέγχει το κρά-
τος. Για τη σύλληψη και παράδοση του στο Τουρκοκυπριακό καθε-
στώς, καταχώρισε αγωγή στην οποία κατόπιν συμβιβασμού του πλη-
ρώθηκαν αποζημιώσεις ΛΚ 7,000. 20
- Με αγωγή του ενώπιον του Επαρχιακού Δικαστηρίου Λεμεσού, ο 25
εφεσίβλητος - ενάγων διεκδίκησε αποζημιώσεις για λίβελλο. Του επι-
δικάστηκαν ΛΚ2.000.
- Με έφεση των εφεσεύοντων - εναγομένων και αντέφεση του εφεσί-
βλητου - ενάγοντα αμφισβητήθηκε το ποσό των αποζημιώσεων που

επιδικάστηκαν.

Αποφασίστηκε ότι:

- 5 (α) Το Εφετείο επεμβαίνει στον καθορισμό των αποζημιώσεων μόνο αν διαπιστωθεί ότι υπήρξε εσφαλμένη καθοδήγηση και εάν το επιδικασθέν ποσό είναι έκδηλα υπερβολικό ή έκδηλα ανεπαρκές σε βαθμό που να μην ήταν δυνατό να επιδικασθεί από οποιοδήποτε Δικαστήριο.
- 10 (β) Δεν εδικαιολογείτο οποιαδήποτε επέμβαση στο ύψος των αποζημιώσεων, διότι το πρωτόδικο Δικαστήριο στον καθορισμό τους έλαβε υπόψη το ίδιο το δημοσίευμα, τις περιστάσεις κάτω από τις οποίες έγινε, την προσωπικότητα του προσώπου που
- 15 δυσφημήστηκε, τη διαγωγή του υπόλογου για τη δυσφήμιση μέχρι τη δίκη καθώς και την ύπαρξη κινήτρων του υπόλογου.

Έφεση και αντέφεση απορρίφθηκαν χωρίς έξοδα.

20

Αναφερόμενη υπόθεση:

Saveriades and Others v. Georghiades and Others (1982) 1 C.L.R. 574.

25 **Έφεση.**

- Έφεση από τους εναγόμενους κατά της απόφασης του Επαρχιακού Δικαστηρίου Λεμεσού (Κωνσταντινίδης, Π.Ε.Δ. και Νικολάτος Ε.Δ.) που δόθηκε στις 16 Απριλίου 1991 (Αρ. Αγωγής
- 30 1257/87) με την οποία επιδικάστηκε το ποσό των £2.000 ως αποζημιώσεις για δυσφήμιση, πλέον έξοδα.

Χρ. Πουργουρίδης, για τους Εφεσείοντες.

35 *Π. Παύλου, για τον Εφεσίβλητο.*

Cur. adv. vult.

- ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ, Δ.: Ανάγνωσε την ακόλουθη απόφαση. Με
- 40 την έφεση και την αντέφεση αμφισβητείται το ποσό των αποζημιώσεων που επιδικάστηκε στον εφεσίβλητο-ενάγοντα για δυσφήμιση. Πρόκειται για τρία συνολικά δημοσιεύματα που δημοσιεύτηκαν στην εφημερίδα "ΑΛΗΘΕΙΑ", δύο στις 29 Ιανουαρίου 1987 και ένα την 1 Φεβρουαρίου 1987. Το πρωτόδικο Δικαστήριο επιδίκασε το

ποσό των £2.000 υπέρ του εφεισίβλητου-ενάγοντα και εναντίον των εφεσειόντων-εναγομένων αλληλεγγύως.

Ο εφεσειόντας 1 είναι ο αρχισυντάκτης της εφημερίδας και ο συντάκτης των δημοσιευμάτων. Οι εφεσειόντες 2 είναι οι εκδότες και/ή εκτυπωτές της εφημερίδας. 5

Ο εφεισίβλητος είναι Τουρκοκύπριος. Ζούσε μέχρι το 1981 στο κατεχόμενο μέρος της Κύπρου. Ήλθε στις ελεύθερες περιοχές της Κύπρου όπου με κάποια δυσκολία βρήκε δουλειά στις οικοδομές, παρόλο που είχε δίπλωμα Τεχνικού Τροφίμων. 10

Τον Αύγουστο του 1984, χωρίς να του δοθεί οποιοσδήποτε λόγος, συνελήφθη από την κυπριακή αστυνομία και παραδόθηκε στην ούτω καλούμενη αστυνομία του Ντεκτάς. Κρατήθηκε στις φυλακές του Ντεκτάς για 35 μέρες και κατηγορήθηκε για παραβίαση συνόρων, για παροχή πληροφοριών στους Έλληνες και για εγκατάλειψη της "Δημοκρατίας της Βόρειας Κύπρου" χωρίς άδεια. Ορίστηκε η ημερομηνία εκδίκασής του και αφέθηκε ελεύθερος με εγγύηση. Έτσι βρήκε την ευκαιρία και ήλθε ξανά στις ελεύθερες περιοχές. 20

Όλες οι εφημερίδες επέκριναν την Κυβέρνηση για τους χειρισμούς της γιατί παραβιάστηκαν τα δικαιώματα ενός πολίτη της Κυπριακής Δημοκρατίας. Η εφημερίδα "ΑΛΗΘΕΙΑ" ήταν ιδιαίτερα επικριτική. 25

Ο ίδιος ο εφεισίβλητος κίνησε αγωγή εναντίον της Δημοκρατίας για τη σύλληψή του και παράδοσή του στις Τουρκοκυπριακές αρχές. Η αγωγή συμβιβάστηκε και εκδόθηκε εκ συμφώνου απόφαση εναντίον της Δημοκρατίας για το ποσό των £7.000. Ακολούθησαν τα τρία επίδικα δημοσιεύματα, τα οποία παραθέτουμε: 30

‘Το δημοσίευμα της 29.1.1987, με επικεφαλίδα ‘Σύντομη απάντηση σ’ ένα μαλθάκι’

“Ο μαλθάκας που γράφει στη μαλθακή ‘στήλη άλατος’ στην ‘Ελευθεροτυπία’, την εφημερίδα που αντανακλά το πνευματικό επίπεδο και την ηθική στάθμη του προεδρικού, αναφέρεται στο προχθεσινό άρθρο μου για την άμυνα και παρατηρεί: ‘Μόνο που δεν διευκρινίζει για ποιά άμυνα ενδιαφέρεται. Την απ’ εδώ ή την απ’ εκεί.’ 40

Πρόκειται για τους πατριώτες που έχουν εξασφαλίσει την αποκλειστικότητα του πατριωτισμού στην Κύπρο, και γι’ αυτό:

Έδωσαν μυστικά σε δυο τουρκοκύπριους που είχαν κατηγορηθεί για τη διενέργεια κατασκοπείας 14,000 λίρες (7,000 λίρες στον καθένα), που τελικά κατετέθησαν από τους “αυτόμολους” στο Ταμείο Άμυνας του Ντεκτάς.

5

Προσφέρουν καθημερινά δωρεάν ηλεκτρικό ρεύμα στα τουρκικά στρατεύματα, για να ενισχύσουν την τουρκική άμυνα, στην οποία με αυτό τον τρόπο παρεχώρησαν μέχρι τώρα βοήθεια ύψους εκατόν περίπου εκατομμυρίων.

10

Τα στελέχη τους διεξάγουν λαθρεμπόριο στην Πύλα βοηθώντας και με αυτό τον τρόπο την τουρκική άμυνα με την ανοχή όλων των μασκαράδων που εκ του ασφαλούς μας παίζουν τους πατριώτες (της μαλθακίας).”

15

Το δημοσίευμα της 29ης Ιανουαρίου 1987 με την επικεφαλίδα “Η Κυβέρνηση σιωπά ...”

20

“Ο κυβερνητικός εκπρόσωπος δεν ήταν σε θέση χθες ν’ απαντήσει σε μια σειρά ερωτήσεις της “Αλήθειας” σχετικά με την εν κρυπτώ και παραβύστω πληρωμή εκ μέρους της Κυβέρνησης Κυπριανού του ποσού των 14,000 λιρών σε δύο Τουρκοκύπριους “αυτόμολους”, που είχαν κατηγορηθεί ότι διενεργούσαν κατασκοπεία εις βάρος της Δημοκρατίας.

25

Όταν η κυβέρνηση των ανένδοτων ανικάνων βρίσκεται σε αμηχανία σιωπά και κρύβεται στο καβούκι της. Στο μεταξύ, υπάρχουν πληροφορίες ότι οι 14,000 λίρες που κατέβαλε η κυβέρνηση Κυπριανού μετά από εισήγηση της Γενικής Εισαγγελίας, στους δύο αυτόμολους, έχουν καταλήξει στα ταμεία του Ντεκτάς, ο οποίος γελά εις βάρος μας.

30

Η αχαρκτήριστη αυτή ενέργεια της κυβέρνησης Κυπριανού, που μας εξευτελίζει ως κράτος και ως λαό, θα ενθαρρύνει ασφαλώς τους Τούρκους που αποστέλλονται στις ελεύθερες περιοχές για διενέργεια κατασκοπείας, όταν πληροφορηθούν ότι η κυβέρνηση μας πληρώνει και μεγάλες αποζημιώσεις

35

Στο μεταξύ, η κυβέρνηση Κυπριανού, που επαγγέλλεται κάθε τόσο ομοψυχία και ενότητα και κουρουφέξαλα, για δέκα χρόνια τώρα κοροϊδεύει δεκάδες Ελληνοκύπριους (που δεν αυτομόλησαν), που έχουν παυθεί άδικα από τις θέσεις τους χωρίς ποτέ να αποζημιωθούν.”

40

Το δημοσίευμα της 1.2.87 με την επικεφαλίδα “Αντιστροφόμενα βέλη”.

“Πέρασαν αρκετές ημέρες από τότε που δημοσιεύθηκε ότι η κυβέρνηση Κυπριανού έδωσε, μετά από εισήγηση της κας Σουλιώτου, 14,000 λίρες ως “αποζημιώσεις” σε δυο Τουρκοκύπριους αυτόμολους, που είχαν κατηγορηθεί από την Αστυνομία ότι διενεργούσαν κατασκοπεία εις βάρος της Δημοκρατίας. Πέρασαν αρκετές ημέρες και η κυβέρνηση των ανένδοτων δεν απάντησε σε κανένα από τα ερωτήματα που της έθεσε η “ΑΛΗΘΕΙΑ” τηρώντας ντροπαλή σιγή, όπως κάνει κάθε φορά που της υποβάλουμε τα ίδια ερωτήματα. Στο μεταξύ, και οι υπόλοιποι ανένδοτοι και τουρκοφάγοι, όπως για παράδειγμα το εκφραστικό όργανο της ΕΔΕΚ, έχουν καταπιεί τη γλώσσα τους, ενώ στο θέμα των “αυτόμολων” που πήραν 14,000 από το δημόσιο αυτοί πρώτοι έπρεπε να μιλήσουν μια και οι δυο Τούρκοι πρόσκεινται στην ΕΔΕΚ.

Οι τουρκοφάγοι της ΕΔΕΚ που μόλις τους πατήσουμε λιγάκι τον κάλο σκίζουν το πεινάκι τους φωνάζοντας σαν καθυστερημένοι μογγολοειδείς, ότι είμαστε πράκτορες και τουρκοφρονες. Τέτοιοι είναι όμως αυτοί που συντηρούν την κυβέρνηση Κυπριανού, που δεν δίνει μόνο γενναιόδωρα αποζημιώσεις στους Τούρκους αλλά προμηθεύει - με τη συγκατάθεση της ΕΔΕΚ - δωρεάν ηλεκτρικό ρεύμα τα τουρκικά στρατεύματα κατοχής, γκάζι επιχορηγημένο από το δημόσιο και άλλα τινα που γνωρίζουν οι λαθρέμποροι. (Στη βουλή ο βουλευτής του ΔΗΚΟ κ. Δημητρίου αναφέρθηκε και στο ρόλο της ΕΔΕΚ στο λαθρεμπόριο).

Αντί ν' ασχολούνται, λοιπόν, οι υποκριτές της ΕΔΕΚ με τους “πράκτορες” ας ζητήσουν από την κυβέρνηση που στηρίζουν να σταματήσει την παροχή ηλεκτρικού ρεύματος στα τουρκικά στρατεύματα κατοχής και ας θέσουν το θέμα στη βουλή. Αλλιώς δικαιολογημένα - αν και σε μας δεν αρέσουν αυτοί οι ανόητοι και μαλθακοί χαρακτηρισμοί - θα μπορούσαν να κατηγορηθούν για τουρκοφροσύνη ή να χαρακτηρισθούν ως τουρκοπροσκυνημένοι.”

Αναμφίβολα πρόκειται για σοβαρά libelογραφήματα. Ο εφεσίβλητος κατηγορείται άδικα σαν κατάσκοπος και υπονομευτής της ασφάλειας του Κράτους.

Το Εφετείο επεμβαίνει στον καθορισμό των αποζημιώσεων μόνο

αν διαπιστωθεί ότι υπήρξε εσφαλμένη καθοδήγηση, εάν το επιδικασθέν ποσό είναι έκδηλα υπερβολικό ή έκδηλα ανεπαρκές, σε βαθμό που το ποσό αυτό να μην μπορεί να επιδικασθεί από οποιοδήποτε Δικαστήριο. (Βλέπε *Saveriades and Others v. Georghiades and Others* (1982) 1 C.L.R. 574).

Δεν υπήρξε εισήγηση ότι υπήρξε εσφαλμένη καθοδήγηση από το πρωτόδικο Δικαστήριο. Θα εξετάσουμε λοιπόν εάν το επιδικασθέν ποσό είναι έκδηλα υπερβολικό ή ανεπαρκές ώστε να δικαιολογείται η παρέμβασή μας.

Ο ευπαιδευτος δικηγόρος των εφεσειόντων εισηγήθηκε ότι οι αποζημιώσεις έπρεπε να ήταν πολύ χαμηλότερες, σε αντίθεση με την εισήγηση του δικηγόρου του εφεσίβλητου-αντεφεσειόντα, ο οποίος εισηγήθηκε ότι οι αποζημιώσεις έπρεπε να ήταν πολύ ψηλότερες. Η εισήγηση του κ. Πουργουριδίου ότι έπρεπε να μειωθούν οι αποζημιώσεις βασίστηκε, κατά κύριο λόγο, στο γεγονός ότι οι εφεσειόντες ενήργησαν καλή τη πίστη, ότι βασίστηκαν πάνω σε κάποια έκθεση της Κ.Υ.Π. και ότι ο εφεσίβλητος δεν κατονομάζεται στο δημοσίευμα. Επίσης, ότι δεν υπήρχε οποιαδήποτε προσωπική εχθρότητα προς τον εφεσίβλητο ή ότι επιλογή επειδή ήταν Τουρκοκύπριος.

Η εισήγηση του κ. Παύλου πως πρέπει να αυξηθούν οι αποζημιώσεις στηρίχτηκε κύρια στο γεγονός ότι οι εφεσειόντες ουδέποτε είδαν ή διάβασαν την ισχυριζόμενη έκθεση της Κ.Υ.Π. Επιπλέον, η δυσφήμιση αφορούσε ένα Τουρκοκύπριο που διαφωνούσε με την πολιτική Ντεκτάς, κάτι που είναι πολύ πιο οδυνηρό εάν τέτοια κατηγορία στρεφόταν εναντίον οποιοδήποτε άλλου. Επίσης, παρόλο ότι οι εφεσειόντες παρεδέχθησαν ότι οι κατηγορίες ήταν ψευδείς, εντούτοις μέχρι σήμερα δεν του απελογήθησαν. Γενικά η δυσφήμιση επηρέασε τον εφεσίβλητο σε πολύ μεγάλο βαθμό τόσο σε προσωπική βάση, αλλά και στη δυνατότητα εξεύρεσης εργασίας και επιβίωσης. Ο κ. Παύλου προχώρησε να εισηγηθεί πως εδικοποιούνται ακόμα και αυξημένες αποζημιώσεις.

Το πρωτόδικο Δικαστήριο εξέτασε με μεγάλη προσοχή το θέμα των αποζημιώσεων αφού έλαβε υπόψη το ίδιο το δημοσίευμα, τις περιστάσεις κάτω από τις οποίες έγινε, την προσωπικότητα του προσώπου που δυσφημιζόταν, τη διαγωγή του υπόλογου για τη δυσφήμιση από το χρόνο της δημοσίευσης μέχρι τη δίκη, καθώς και την ύπαρξη κινήτρων του υπόλογου για τη δυσφήμιση. Το πρωτόδικο Δικαστήριο στην εκτίμηση των αποζημιώσεων ανέφερε μεταξύ άλλων:

“Το να δυσφημείται με τον τρόπο που έγινε στην υπόθεση αυτή ένας τουρκοκύπριος που αποφάσισε να ζήσει ανάμεσα στους ελληνοκυπρίους στις ελεύθερες περιοχές του Κράτους, προσθέτει στη σοβαρότητα της δυσφήμισης Είναι αυτονόητο πως η απόδοση σε κάποιον από αυτούς του χαρακτηρισμού του κατάρτο και του υπονομευτή της ασφάλειας του Κράτους, θα προκαλέσει δυσπιστία και καχυποψία, ή αν αυτή υπάρχει, θα την επιτείνει και θα έχει επιπτώσεις πάνω στην καθημερινή του ζωή, την επαγγελματική του αποκατάσταση και την ενσωμάτωση του στο κοινωνικό σύνολο.”

Δέχτηκε πως ο εφεσίβλητος συνάντησε μεγάλες δυσκολίες στην εξασφάλιση εργασίας, παρόλο που δεν υπήρξε μαρτυρία πως ήταν αυτά τούτα τα δημοσιεύματα που προκάλεσαν τις δυσκολίες. Έλαβε υπόψη του την κυκλοφορία της εφημερίδας που ήταν περίπου 4.000 - 4.500 φύλλα την ημέρα, καθώς και τη φύση των δυσφημιστικών κειμένων τα οποία ευρίσκοντο ενώπιον του Δικαστηρίου και που μιλούσαν από μόνα τους. Επίσης, εξέτασε με μεγάλη προσοχή την εισήγηση του κ. Πουργουρίδη ότι ο εφεσίβλητος δεν κατονομαζόταν στο δημοσίευμα και πως θα μπορούσε μόνο να συνδεθεί το όνομά του εάν κάποιος είχε υπόψη του ορισμένα γεγονότα που και αυτά είχαν δημοσιευτεί στον τύπο, ιδιαίτερα το γεγονός ότι είχε εισπράξει το ποσό των £7.000 ως αποζημιώσεις. Κατέληξε όμως στο συμπέρασμα πως ήταν δεσμευμένο να εξετάσει το θέμα αυτό υπό το πρίσμα των γραπτών προτάσεων και ιδιαίτερα της παραγράφου 4 της Εκθέσεως Απαιτήσεως, η οποία ανέφερε ότι:

“Ο Ενάγοντας στες ή γύρω στες 18/12/86 πήρε συμφωνημένη αποζημίωση ύψους Κ£7,000.- στην αγωγή 838/85 που είχε κινησει εναντίον της Γενικού Εισαγγελέα της Δημοκρατίας για, μεταξύ άλλων, παράβαση των συνταγματικών του δικαιωμάτων και/ή παράνομη σύλληψη και/ή κράτηση του από μέλη της Αστυνομικής δύναμης της Κυπριακής Δημοκρατίας. Τα πιο πάνω γεγονότα καθώς και το όνομα του Ενάγοντα δημοσιεύτηκαν στον Κυπριακό Τύπο και έγιναν πλατιά γνωστά.”

Το περιεχόμενο αυτής της παραγράφου έγινε παραδεκτό στην Υπεράσπιση, παράγραφος 1. Έτσι το Δικαστήριο δέχτηκε πως το γεγονός αυτό ήταν “πλατιά γνωστό”.

Τελευταία το Δικαστήριο εξέτασε τη στάση των εφεσειόντων και κατά πόσο μπορεί να τους αποδοθεί κακοβουλία, σε βαθμό που να δικαιολογούνται επανηξιμένες αποζημιώσεις. Το Δικαστήριο βασίστηκε, κατά κύριο λόγο, στην υπόθεση *Saveriades* (πιο πάνω) και

βρήκε ότι δεν βρισκόταν μπροστά σε περίπτωση διάπραξης της δυσφήμισης με στόχο την αποκόμιση κέρδους, ούτε και πως υπήρχε κακοβουλία από μέρους των εφεσειόντων. Το αποφασιστικό στοιχείο που κατά την κρίση του πρωτόδικου Δικαστηρίου εβάφινε υπέρ της άποψης της έλλειψης κακοβουλίας, έγκειται στο γεγονός ότι εάν υπήρχε τέτοια πρόθεση θα κατονομάζετο ο εφεσίβλητος. Το πρωτόδικο Δικαστήριο μπορούσε εύλογα να καταλήξει ότι δεν υπήρχε κακοβουλία. Και δεν υπάρχει ως εκ τούτου χώρος για παρέμβαση.

10

Ως προς τη στάση των εφεσειόντων το Δικαστήριο κατέληξε, αφού εξέτασε τους διάφορους ισχυρισμούς, πως οι εφεσειόντες δεν υιοθέτησαν τη δυσφημιστική έννοια του δημοσιεύματος. Στην πραγματικότητα με σαφή δήλωση του κ. Πουργουρίδη την αποκήρυξαν εντελώς.

15

Έχουμε τη γνώμη ότι το πρωτόδικο Δικαστήριο εξέτασε με τη μεγαλύτερη δυνατή προσοχή την υπόθεση, έλαβε υπόψη του όλους τους παράγοντες σε σχέση με το Νόμο και τη Νομολογία, η δε προσέγγισή του στο θέμα των αποζημιώσεων ήταν ορθή. Δεν δικαιολογείται οποιαδήποτε παρέμβαση.

20

Η έφεση και η αντέφεση απορρίπτονται. Καμιά διαταγή για έξοδα.

25

Η έφεση και η αντέφεση απορρίπτονται χωρίς έξοδα.